

Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten

Abstract

In Nederlandse museumcollecties zijn objecten te vinden die afkomstig zijn uit de periode dat Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten onder Nederlands koloniaal bewind stonden. Objecten afkomstig van Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten zijn in Nederlandse museumcollecties vaak niet toegeschreven aan specifieke eilanden. Daarom is het van belang alternatieve zoektermen te gebruiken die verwijzen naar de voormalig door Nederland gekoloniseerde eilanden in het Caribisch gebied.

Beschrijving

Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten (de SSS-eilanden, vanuit koloniaal oogpunt ook de Bovenwindse eilanden genoemd) vormen drie eilanden van de Kleine Antillen in de Caribische Zee. Net als in de overige Kleine Antillen werd ook op Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten vanaf de dertiende eeuw de oorspronkelijke Arowakse [Igneribevolking](#) verdreven door [Cariben](#), die op hun beurt vanaf de vijftiende eeuw te maken kregen met Spaanse kolonisten. Vanaf 1625 namen Britse, Franse en Nederlandse kolonisten bezit van de Kleine Antillen, die door Spanje waren beschouwd als *islas inútiles* – nutteloze eilanden – en als gevolg daarvan min of meer met rust waren gelaten. De Nederlandse [West-Indische Compagnie](#) richtte in 1632 en 1636 forten op in respectievelijk Sint Maarten en Sint Eustatius. In 1640 werd Saba vanuit Sint Eustatius gekoloniseerd. Gedurende de gehele zeventiende eeuw wisselden de drie eilanden vaak van kolonisator.

Op Sint Eustatius werd op plantages tabak, koffie, katoen en suikerriet verbouwd, terwijl op Sint Maarten vooral zout werd gewonnen op de zoutpannen bij de hoofdplaats Philipsburg. Na 1650 verrichtten slaafgemaakten uit West-Afrika de zware arbeid op de plantages en zoutpannen. Het Nationaal Archief in Den Haag heeft een uitgebreide [zoekhulp](#) op haar website die kan helpen bij het onderzoeken van het (slavernij)verleden op Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. Daarnaast verwijst de zoekhulp [Vrijgelaten slaafgemaakten op Sint Eustatius, 1862-1863](#) naar relevante informatie over het slavernijverleden op Sint Eustatius. In navolging van Curaçao ontwikkelde Sint Eustatius zich in de achttiende eeuw tot vrijhaven waarin veel slaafgemaakten werden verhandeld. De handel met Amerikaanse revolutionairen tijdens de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog leidde in 1781 tot de plundering van Sint Eustatius door de Britse admiraal Rodney.

In de woelige periode tijdens de Franse, Haïtiaanse en Amerikaanse revoluties wisselden Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten opnieuw vaak van eigenaar. Met het [Verdrag van Londen van 1814](#) kwamen de eilanden onder de naam Sint Eustatius en onderhorigheden onder het gezag van het nieuw gestichte Koninkrijk der Nederlanden, dat ze in 1828 bestuurlijk samenvoegde met Curaçao en onderhorigheden en Suriname. In 1845 werd deze samenvoeging deels ongedaan gemaakt, waarna Saba, Sint Eustatius en (het zuidelijk deel van) Sint Maarten werden bestuurd vanuit Curaçao. Deze kolonie, in 1948 omgedoopt tot [Nederlandse Antillen](#), aanvaardde in 1954 samen met Nederland en Suriname het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, waarmee de dekolonisatie van de Nederlandse koloniën in de Cariben voltooid heette te zijn. In 2010 werden de Nederlandse Antillen ontbonden en werd Sint Maarten een afzonderlijk land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. In hetzelfde jaar werden Saba en Sint Eustatius '[openbare lichamen](#)' van Nederland. Deze tamelijk ingewikkelde bestuurlijke geschiedenis heeft zijn weerslag gehad

op de vorming van archieven en collecties. Houd hier rekening mee bij je onderzoek.

De zoekhulp van het Nationaal Archief in Den Haag lijkt toegespitst op Curaçao, maar deze verwijst ook naar archieven die informatie bevatten over de andere eilanden. Ook is er een zoekhulp over [Onderofficieren en soldaten bij het leger in West-Indië 1815-1950](#) die verwijst naar relevant archiefmateriaal over op Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten gestationeerde militairen en de zoekhulp [Ambtenaren in West-Indië: Suriname en de Antillen 1815-1936](#), die informatie bevat over Nederlandse koloniale bestuursambtenaren in Suriname en op Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten.

Gedurende de koloniale periode zijn er veel objecten vanuit Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten naar Europees Nederland vervoerd, die terecht kwamen in verschillende (museale) collecties. Zoeken naar objecten afkomstig van Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten kan lastig zijn, objecten kunnen zich overal bevinden. Wanneer je museumcollecties doorzoekt kan het van nut zijn verschillende zoektermen te gebruiken voor het zoeken naar objecten afkomstig van Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. De ene keer is een object namelijk toegeschreven aan een specifiek eiland, de andere keer aan bijvoorbeeld de Nederlandse Antillen.

De online catalogus van het Wereldmuseum, dat een grote collectie aan objecten uit Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten beheert, is uit te splitsen naar herkomstgebied. De categorie 'Caraïbisch gebied' bevat zo'n 11.000 objecten, maar niet alles is afkomstig van Saba, Sint Eustatius of Sint Maarten; binnen deze selectie bevinden zich ook objecten van bijvoorbeeld Jamaica of Haïti.

Herkomstonderzoek

Hieronder vind je enkele bronnen en websites met informatie van waaruit je onderzoek kan laten starten. De [subject guide over de Cariben](#) van de Universiteit Leiden bevat veel nuttige informatie met betrekking tot hun Caribische collectie en andere bronlocaties. In [deze lijst](#), samengesteld door het [KITLV](#), staan verschillende links naar relevante websites (niet alle links werken meer).

Vanuit het Consortium Koloniale Collecties wordt er op dit moment een inventarisatie verricht naar museumcollecties afkomstig van Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten die zich in Europees Nederlandse instellingen bevinden.

Uit de koloniale tijd zijn er bij het Nationaal Archief in Den Haag drie relevante archieven: de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius, St. Maarten en Saba, 1709-1828](#) de [Inventaris van de archieven van St. Maarten, \(1806\) 1828-1845 \(1902\)](#) en de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius en Saba, 1828-1845](#). Daarna viel het bestuur van de drie eilanden onder de zogeheten Gouverneur van Curaçao en Onderhorigheden. Zie voor relevante archieven uit de periode na 1845 de zoekhulp [Kòrsou – Curaçao](#).

De St. Maarten National Heritage Foundation beheert de uitgebreide collectie van het museum op het eiland. De [website](#) bevat veel relevante informatie.

Andere relevante links:

- In de collectie van [Delpher](#) bevinden zich ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao, die relevant zijn voor Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten.

Related Aids

- [Selecteren en afbakenen](#)
- [Ambtenaren](#)
- [Aruba, Bonaire en Curaçao](#)
- [Koninklijk Instituut voor Taal-, Land en Volkenkunde](#)
- [Rijksmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Leiden](#)
- [Wereldmuseum Rotterdam](#)

Primary sources

Secondary sources

Boek:

Heijer, H. J. den. Geschiedenis van de WIC: opkomst, bloei en ondergang. Vierde herziende druk. Walburg Pers, 2013. Boek uit 2013 over de geschiedenis van de West-Indische Compagnie (WIC) die actief was in de kolonisatie van het Caribische gebied.

<https://search.worldcat.org/title/861797634>

Boek:

Oostindie, Gert. Paradise Overseas: The Dutch Caribbean : Colonialism and Its Transatlantic Legacies. Warwick University Caribbean Studies. Macmillan Caribbean, 2005. Boek uit 2005 dat in zeven essays de geschiedenis van de kolonisatie van onder andere de ABC-eilanden door Nederland beschrijft.

<https://search.worldcat.org/title/61483105>

Boek:

Oostindie, Gert, en Jessica V. Roitman, red. Dutch Atlantic Connections, 1680-1800. Brill, 2014. Boek uit 2014 dat ingaat op de rol van Nederland in de kolonisatie van de Atlantische wereld.

<https://brill.com/edcollbook-oa/title/25367>

Boek:

Martis, A. De geschiedenis van Aruba tot 1816: van zustereiland tot imperium in imperio. LM Publishers, 2018. Boek uit 2018 dat de geschiedenis van het eiland Aruba behandelt tot het jaar 1816. Het beschrijft de pre-koloniale periode (2500 v.Chr.-1500), de jaren dat het eiland het bezit was van Spanje (1499-1634) en de periode onder het bestuur van de West-Indische Compagnie (1636-1791) en de overgangsjaren die daarop volgden tot de overdracht van het eiland door de Engelsen aan Nederland (1792-1816).

<https://search.worldcat.org/title/1051752557?oclcNum=1051752557>

Boek:

Alofs, Luc. Koloniale mythen en Benedenwindse feiten: Curaçao, Aruba en Bonaire

in inheems Atlantisch perspectief, ca. 1499-1636. Sidestone Press, 2018. Boek uit 2018 dat de periode van Spaanse overheersing op de ABC-eilanden beschrijft.

<https://search.worldcat.org/title/1050133765>

Boek:

Smeulders, Valika, red. Ons koloniale verleden: in 50 voorwerpen. Alfabet Uitgevers, 2023. Boek uit 2023 naar aanleiding van het project 'Ons koloniale verleden in 50 voorwerpen', waarin ook verschillende objecten afkomstig van de ABC-eilanden worden behandeld.

<https://search.worldcat.org/title/1452966194>

Boek:

Stipriaan, Alex van, Luc Alofs, en Francio Guadeloupe, red. Caribbean Cultural Heritage and the Nation: Aruba, Bonaire, and Curaçao in a Regional Context. Leiden University Press, 2023. Boek over de geschiedenis van gedeeld cultureel erfgoed van de ABC-eilanden.

<https://www.jstor.org/stable/10.2307/jj.4470335>

Relevant Data

TO BE FILLED

first edited by Wiebe Reints as original_author on 2024-11-25
last edited by Wiebe Reints as original_author on 2025-12-16